

Jókuthy Laura*: Lehet zöld a gazdasági újrakezdés?

A COVID-19 járvány által kikényszerített lassulás, megtorpanás egyúttal lehetőséget ad a vállalatoknak, bankoknak, egyéb gazdasági szereplőknek és valamennyiünknek arra, hogy átgondoljuk a folytatást. Egy hamarosan elfogadandó új uniós szabályozás alapján a zöld finanszírozás terén már látszanak a lehetséges "fenntartható" ösvények.

A koronavírus-járvánnyal olyan „csapás” érkezett, ami a világ összes országát összeköti. Erre már mi sem csak legyinthetünk, mint korábban – például egy ausztráliai bozóttűz vagy az olvadó gleccserek láttán – elbagatellizálva a helyzetet, hogy mindez „túl messze van”. Vajon készíthet-e ez a válság közös újratervezésre egy olyan ügy mentén, amelynek mindannyian igazi „haszonélvezői” lehetünk? Ösztönözhet minket környezetileg is fenntartható folytatásra, újrakezdésre nemcsak egyénileg (a szokásaink, fogyasztásunk, értékrendünk terén), de akár a gazdaság újragondolására, újratervezésére is?

Az Európai Unióban (EU) még a pandémia kitörése előtt beterjesztették a klímasemlegességről szóló javaslatot, amely szerint az üvegházgáz (ÜHG) kibocsátások nettó értéke 2050-ig nullára kell csökkenjen. Már 2030-ig 55 %-os csökkenést kellene elérni az 1990-es értékhez képest. Az Európai Bizottság 2019 végén publikált Green Deal csomagja évi több mint 260 milliárd eurónyi beruházást mobilizálna a klímacélok elérésére.

Bár a járványhelyzet miatt a klímátárgyalások háttérbe szorultak, egyre többen vélik úgy, hogy a koronavírus utáni gazdasági újjáépítésben is a Green Deal-nek kellene a vezérfonalnak lennie. A szükséges beruházásokat azonban közpénzekből egészen biztosan nem lehet megvalósítani. Ehhez a pénzügyi piacok által kezelt forrásokra is szükség lenne.

De ki dönti el, mit tekintünk zöldnek?

A bankok, befektetési alapok és egyéb szereplők persze akkor tudják a zöld beruházásokat finanszírozni, ha megfelelő ösztönzők vannak erre, és egyáltalán tudjuk, mi is a „zöld”. Utóbbi tisztázására a közelmúltban elfogadtak s hamarosan kihirdetnek egy [uniós rendeletet](#). Az ún. Taxonómia-szabályozás tulajdonképpen egy eszköz a befektetőknek, vállalatoknak, tőzsdei kibocsátóknak, s az összes gazdasági szereplőnek, ami abban nyújt szakértői segítséget, hogy az EU egészét sikeresen átnavigálja egy alacsony karbonkibocsátású, rugalmas és erőforráshatékony gazdasággá.

A rendelet a különböző befektetési termékeket (befektetési alapok, befektetéssel kombinált biztosítási- és nyugdíjtermékek stb.) és a portfóliókezelést szabályozza, s e finanszírozási csatornákon keresztül hat az egész gazdaságra. A szabályozás összesen hat környezetvédelmi cél megvalósítását tűzte ki.

A szabályozás szerinti környezeti fenntarthatósági célok

A Taxonómia alapelve, hogy egy gazdasági tevékenység akkor tekinthető zöldnek (környezetileg fenntarthatónak), ha lényegi hozzájárulást jelent a fenti környezetvédelmi célkitűzések egyikéhez. Eközben a másik öt környezetvédelmi cél nem sérülhet jelentősen.

A pénzügyi piacokon dinamikusan növekszik a vállalatok és más szereplők által kibocsátott zöld kötvények, a bankok által kihelyezett zöld hitelek, s a fenntarthatósági jellegű befektetési alapok állománya. E tény örvendetes, de mindeddig csak laza, a piaci szereplők által kitalált definíciók határozták meg, mit is tekintettek zöldnek. A Taxonómia teljesen új helyzetet hoz, mert egy jogszabályon alapuló, ugyanakkor tudományos igényességgel kidolgozott zöld pénzügyi kritériumrendszer jön létre az EU-ban.

A rendelethez ugyanis egy 600 oldalt is meghaladó szakértői dokumentum is kapcsolódik, ez 20 hónapos, akadémikusokkal, környezetvédelmi szakértőkkel, befektetési szakemberekkel, iparági szereplőkkel és civil szervezetekkel folytatott egyeztetési folyamat eredményeképp jött létre. A Taxonómia eddig nem kevesebb, mint 615 gazdasági tevékenységet vizsgált meg „klímaszempontról” (de továbbiakat is áttekintenek majd). E szakértői anyag alapján még idén év végéig kidolgozzák a jogilag is kötelező kritériumokat, elsőként a klímaváltozás enyhítéséhez és a klímaváltozáshoz való alkalmazkodáshoz hozzájáruló tevékenységekre vonatkozóan. Ezek egy évvel később hatályba is léphetnek.

Mi lesz a zöld energia?

Lássunk néhány példát a klímaváltozás szempontjából zöldnek tekinthető tevékenységekre három kulcsfontosságú iparágban! Az energiatermelési szektor az EU ÜHG kibocsátásának 25 százalékáért felelős, jelentőségét aligha lehetne eltúlozni. A Taxonómia erőforrásonként megkülönbözteti a villamos energia és a hő előállítását, az energia raktározását, a biomassza, biogáz, bioüzemanyagok előállítását, a távhőszolgáltatást és a különböző típusú kogenerációs (azaz hő- és villamosenergiát egyszerre termelő) erőműveket.

A villamos energia és hő előállítására, valamint ezek kogenerációs erőműveire vonatkozóan például a javasolt, technológiaszemleges küszöbérték a kilowattóránként 100 g CO₂e (CO₂-egyenértékes). Ezt a küszöbértéket 5 évente csökkenteni kell egészen a 2050-es nettó nulla kibocsátásig, ami megfelel az EU politikai célkitűzéseinek. E kritériumnak például a gázüzemű erőművek nem tudnak

megfelelni. Így náluk karbonelnyelési, befogási technikákat kell alkalmazni, különben nem kaphatnak „zöld címkét”.

A téma kapcsán több vitás kérdés is felmerült. A *hulladék égetéséből származó hőenergia* előállítására vonatkozóan például az Európai Bizottság álláspontja az, hogy a hulladékégető kapacitások növelése károsan hat a körforgásos gazdaság célkitűzésre, ezért nem támogatható. Hasonlóan megosztó terület az *atomenergia*. A nettó zéró kibocsátáshoz ez elvitathatatlanul hozzájárul, ám a többi környezeti fenntarthatósági célkitűzés kapcsán nem állapítható meg, hogy hogy ne lenne jelentősen káros hatása a többi környezetvédelmi célkitűzés teljesülésére. Ezért a sokkal mélyebb, átfogóbb hatásvizsgálatokig a dokumentumot összeállító szakértők nem javasolják e technológia bekerülését a Taxonómiába.

Tervezett naperőmű az Alpokban 2100 m magasságban egy gát déli oldalán

Forrás: Magyar Napelem Napkollektor Szövetség

Még a napelemek sem „makulátlanok”. A Taxonómia a *fotovoltaikus naperőművek* esetében szintén a CO₂-küszöbszámot használja. A napelemes technológia kritikusai azt szokták felvetni, hogy a panelek gyártása is jelentős ÜHG-kibocsátással jár. A Taxonómia nem hagyja figyelmen kívül ezt a szempontot: bár ma a technológia mentesül az ún. termék karbonlábnyom értékeléstől, de ezt a csökkenő küszöbértékkel összhangban rendszeresen felülvizsgálják majd. Akkor is elvesztheti klímabarát minőségét a napelemes energiatermelés, ha az károsnak bizonyul a többi környezetvédelmi célra vonatkozóan. Ilyen eset lehet például, ha a napelemek telepítésének helyszíne természetvédelmi vagy biodiverzitás szempontjából fontos terület.

A klímabarát mezőgazdaság és szállítás kritériumai

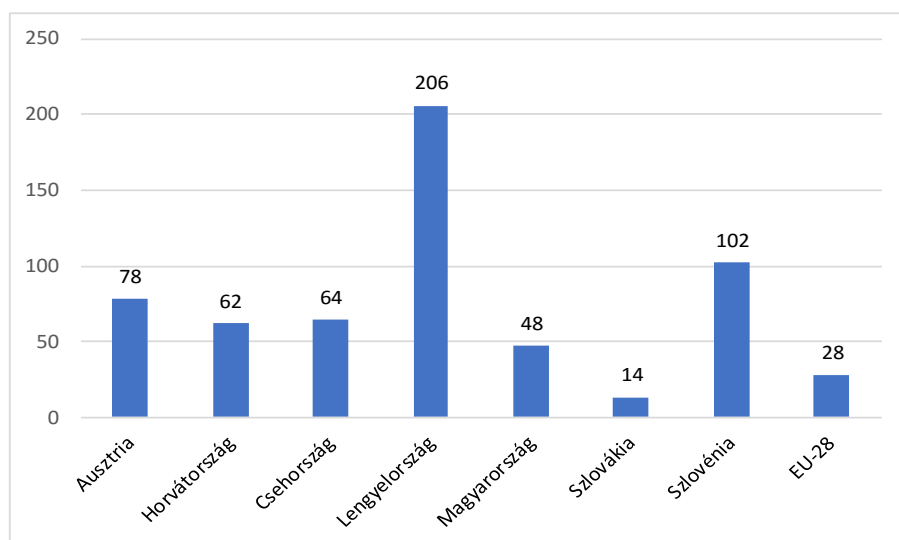
A mezőgazdaság is jelentős, közel 10 százalékot kitevő ÜHG-kibocsátó ágazat az EU-ban. Ráadásul központi szerepet játszik nemcsak az éghajlatváltozás, de a fenntartható fejlődés és az élelmezésbiztonság kapcsán is. Ahhoz, hogy egy mezőgazdasági tevékenység jelentősen hozzájáruljon a klímaváltozás mérsékléséhez, több kritériumnak kell megfelelnie. Egyrészt elvárás, hogy csökkenjen a kibocsátás a folyamatos talajhasználatból és állattartásból; másrészt, ugyanezekből eredően föld alatt vagy felett megvalósuljon a biomassza tárolás, csökkentve, kivonva a légkörből a szén; harmadrészt pedig az is követelmény, hogy a mezőgazdasági tevékenység ne olyan területen történjen, amit korábban magas széntartalmú területnek nyilvánítottak.

Számos olyan intézkedés létezik, ami az ágazat erőforrás-hatékonyát növeli, vagy épp javítja a földgazdálkodást (például az öntözés korszerűsítése, az üvegházakban megújuló energia használata, vagy éppen a mezőgazdasági gépek korszerűsítése). Ám ahhoz, hogy 2050-re a mezőgazdaság is a nettó nulla emisszió felé közelítsen, elengedhetetlen a fogyasztási szokások átalakulása, az egy

főre jutó húsfogyasztás csökkentése és a mezőgazdasági termékek rövid ellátási láncban történő gyártása, feldolgozása.

A szállítási szektorban a klímasemlegességi cél elérése brutális alkalmazkodást igényel: az ágazat CO₂-egyenértékes kibocsátását 90 %-kal kell csökkenteni az 1990-es értékhez képest. Ebben a közúti, vasúti, légi és vízi szállításnak is ki kell vennie a részét. Jelenleg az ágazat működése nagyrészt a fosszilis energiahordozókon alapul, amit jól jelez, hogy - míg más ágazatok sikeresen csökkentették emissziójukat az elmúlt évtizedekben - addig aállítás kibocsátása 28 %-kal nőtt 1990 óta! A közép-kelet-európai országok – persze nem függetlenül a gazdasági felzárkózástól – az EU-átlagot messze meghaladva növelték kibocsátásukat a szektorban, sőt Lengyelország megháromszorozta azt.

Szállításból származó ÜHG-kibocsátás százalékos változása 1990-2017 között Közép-Kelet-Európában és az EU28-ban

Forrás: Európai Környezetvédelmi Ügynökség

Az ágazat egyszerre több úton is haladhat a klímasemlegesség felé. Az alacsony vagy zéró kibocsátású járművek számának növelése, a járművek infrastruktúrájának, hatékonyságának fejlesztése, a fosszilis üzemanyagok fenntartható alternatívákkal való kiváltása mind ilyen megoldás.

A Taxonómia a személygépkocsik és könnyű haszongépjárművek esetében 2025-ig 50 g CO₂/km, 2026-tól viszont már 0 g CO₂/km kibocsátási küszöböt alkalmaz ahhoz, hogy aállítás "zöld" legyen. Ettől még nagyon messze van az EU-s autópia: 2018-ban átlagosan 120 g volt az újonnan forgalomba helyezett személygépkocsik kilométerenkénti CO₂ kibocsátása.

A Taxonómia szerint a nulla kibocsátású járművek (hidrogén, üzemanyagcella, elektromos) automatikusan megfelelnek az elvárásoknak (a hibridek viszont nem számítanak zöldnek). Persze az nagy kérdés, mire lesz ez elég: 2030-ra becslések szerint a személyautók száma eléri a 200 milliót az unióban, s bizonytalan, mennyi lesz ebből elektromos (az Európai Bizottság 20-70 millió között becsüli a számot). A zöld finanszírozás mindenesetre egyértelműen az elektromos és a hidrogénhajtást fogja előnyben részesíteni.

A közúti személy- és áruszállításra is igaz persze, hogy a zöld címke elnyeréséhez nem elég, hogy a klímakritériumokat teljesítsék. A többi környezetvédelmi célkitűzést is figyelembe véve

tekintettel kell lenni olyan tényezőkre is, mint például a gumiabroncs kopása, a zajterhelés, közvetett kibocsátások, hulladékok keletkezése az életciklus alatt, különös tekintettel az akkumulátorok gyártására és nyersanyag visszanyerésére.

Hogyan tovább?

A Taxonómia küszöbértékei ambíciózusak, de mind szükségesek ahhoz, hogy az EU által megfogalmazott klímacélokak kellő időben el tudjuk érni. A zöld befektetések mindebben akkor tudnak érdemben segíteni, ha egyrészt finanszírozási kedvezményekkel, ösztönzőkkel segítik őket, másrészt, ha az egyre tudatosabb befektetői kereslet is fokozódó nyomást helyez a vállalatokra.

A Taxonómiának előbb-utóbb a hitelezési tevékenységre is ki kell terjednie, különben – a banki hitelezés jelentősége miatt – nem reális a klímaseglegességi cél elérése. A rendelet ki is mondja: az EU tagállamainak, így Magyarországnak is, a pénzügyi termékekkel kapcsolatos pénzügyi szabályozásaikat a Taxonómia alapján kell megalkotniuk. A Magyar Nemzeti Bank az energiahatékony lakáshitelekhez kapcsolódó kedvezményes szabályozásában már a Taxonómiára épített, és a hazai vállalati hitelezésben is ezt tekinti majd alapnak.

Léteznek tehát már konkrét, mérhető célok és kritériumok, lehetséges másmilyen növekedési pályára lépnünk. Nem szükségszerű, hogy megismétlődjön a 2008-as világválságot követő típusú fellendülés, amelyet sokan „piszkos” növekedésnek is neveznek a gyorsan megugró emisszió miatt. Bőven van tehát tennivalónk és lehetőségünk minden iparágban, amelyekben egyúttal új munkahelyek is keletkeznek az átalakulások, megújulások során.

*A szerző az MNB Fenntartható pénzügyek főosztályának vezető szakértője

„Szerkesztett formában megjelent a portfolio.hu oldalon 2020. április 29-én.”